

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА ЗМІСТ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ю. Баруліна,

*Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет», м. Кривий Ріг
Науковий керівник – Г. Б. Штельмах, к.педагог.н., доцент*

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»

Розвиток світового педагогічного процесу переконливо показує, що першими педагогами-технологами були, без сумніву, представники Давнього Єгипту та Вавилону, адже саме вони виявили закономірності повторюваності операцій у педагогічному процесі, передбачили окремі технологічні прийоми [1, с. 18].

Поняття «технологія» в перекладі з грецької означає «знання про майстерність».

Історико-педагогічні аспекти поставленої проблеми досить рельєфно можуть бути простежені, зокрема, через осмислення педагогічної спадщини Аристотеля, Марка Квінтіліана. Так, ідеї Аристотеля (384-322 до н. е.) про виховання, системно викладені ним у праці «Політика», мали суттєвий вплив на світогляд педагогів протягом багатьох сторіч.

Головною працею Марка Квінтіліана (42-118) стала «Ораторська освіта». Щоб досягнути добрих результатів, вважав Квінтіліан, необхідно з'єднати природну доброту людини, навчання і виховання.

Думки про технологізацію освіти висловлював Я. Коменський ще 400 років тому, вкладаючи в них такий зміст: уміння правильно визначити мету, обирати засоби досягнення її та формувати правила користування цими засобами. Фундаментальна праця Я. Коменського «Велика дидактика» по праву є своєрідним сплавом педагогічних ідей Нового часу. У ній сформульовані сенсуалістичні педагогічні принципи видатного педагога, що закликають збагачувати свідомість дитини, знайомлячи з предметами і явищами світу, відстоюючи право людини на розвиток у всіх його можливостях.

Я. Коменський детально вивчив досвід навчання в умовах урочної системи, а також дав теоретичне обґрунтування класно-урочної системи шкільного навчання і сформулював її основоположні принципи. Тому в історії педагогічної думки він вважається творцем класно-урочної системи навчання [2, с. 157].

Об'єктивний аналіз історико-педагогічного доробку щодо розв'язання досліджуваної проблеми дозволяє нам стверджувати, що елементи технологічного підходу можна знайти й у працях інших видатних зарубіжних та вітчизняних педагогів, зокрема таких, як І. Герbart, А. Дістерверг, Й. Песталоцці, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інших.

Так, європейський учений І. Герbart (1776-1841) працював у сфері гімназійної освіти. Він є автором «Загальної педагогіки». Центральну тезу міркувань І. Герbart – формування етичної людини – небезпідставно можна розглядати ядром ідеї про гармонійний розвиток усіх здібностей людини, при цьому виховання повинно створювати гармонію між волевиявленням індивіда і формуванням його всебічних інтересів. Шляхи досягнення такої гармонії – управління, навчання і естетичне виховання.

Відомий дидакт А. Дістерверг (1790-1886) працював у сфері народної масової школи. Основна педагогічна праця – «Рекомендації до освіти німецьких учителів». Він пропонував у вихованні та навчанні враховувати природу людини, індивідуальні особливості дитини, зважаючи на зовнішню, внутрішню і суспільну культуру. Зовнішня культура – норми моралі, побуту, споживання. Внутрішня – духовне життя людини.

У контексті розробленої Й. Песталоцці (1746–1827) теорії елементарної освіти пріоритетними видаються такі технологічні елементи: сила розуму (знання), що виростає з природної схильності до

зовнішнього та внутрішнього споглядання; сила рук (уміння), яка виростає з природних здібностей до розвитку тіла та його органів.

К. Ушинський (1824-1870) вважав, що для забезпечення оптимізації навчального процесу треба добре знати основні закономірності й принципи дидактики (свідомість і активність, наочність, послідовність, доступність, міцність), індивідуальні та психологічні особливості розвитку дітей. К. Ушинський у своїй педагогічній системі багато уваги приділяв уроку. Кожен урок повинен мати цільову установку, бути закінченим і мати виховний характер. Надаючи великого значення розвитку в дітей уміння самостійно працювати, К. Ушинський радив застосовувати самостійні роботи з усіх предметів. Відомий педагог був одним із прихильників такої школи, яка забезпечувала б учнів різнобічними гуманітарними і реальними знаннями. Педагог підкреслював, що однаково важливим є як розвиток розумових сил і здібностей учнів, так і оволодіння ними необхідними в житті знаннями. Він стверджував, що у зв'язку з індивідуальним розвитком суспільства виникає необхідність ознайомлення дітей з науками про природу і людину, оскільки вони розвивають уміння спостерігати життя, сприяють формуванню логічного мислення і мають велике практичне значення [4, с. 109].

Видатний педагог А. Макаренко (1888-1939) розробив педагогічну систему, методологічною основою якої є педагогічна технологія, що трактує педагогіку як «перш за все практично доцільну логічно структуровану науку».

Узагальнюючи історико-педагогічні напрацювання з визначеної проблеми, ми можемо констатувати, що розвиток педагогічної технології у світовому освітньому просторі умовно поділяється на три етапи, кожен із яких характеризується перевагою тієї чи іншої тенденції.

Ми погоджуємося з твердженням О. Пехоти про те, що основною тенденцією першого етапу (1920-1960-ті роки) було поліпшення якості викладання, яке розглядалося як єдиний шлях, що привів до ефективного навчання, при цьому здійснювалися спроби поліпшення ефективності викладання шляхом підняття інформаційного рівня навчання при використанні засобів масової комунікації.

Другий етап (1960-1970-ті роки) характеризувався перенесенням акценту власне на процес навчання, що пов'язано з розвитком концепції програмного навчання, яке вимагало суворого врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Увага до процесу навчання призвела до усвідомлення факту, що саме він визначає методику навчання та є критерієм успіху в цілому. Як засіб індивідуалізації навчання, навчальна програма в навчальних проектах була поділена на порції, до яких було розроблено інструкції, дібрано дидактичний матеріал, аудіовізуальні та інші засоби навчання. Ці порції дістали назви «модулів», «одиниць навчання», «навчальних пакетів» і, по суті, вже тоді започаткували основи кредитно-модульної системи навчання.

Третій етап, сучасний, характеризується розширенням сфери педагогічної технології. Якщо раніше її функції зводилися фактично до обслуговування процесу навчання, то нині педагогічна технологія претендує на провідну роль у плануванні, організації процесу навчання, в розробці методів і навчальних засобів [3, с. 13].

Література

1. Історія педагогіки / [за ред. Грищенка М. С.]. – Видавниче об'єднання «Вища школа», 1973. – 439 с.
2. Коменський Я. А. Вбрані педагогічні твори : В 2 т. / Я. А. Коменський. – М. : Учпедгиз, 1939. – Т. 1. – 315 с. – Т. 2. – 287 с.
3. Освітні технології : [Навч.-метод. посіб.] / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. [за заг. ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.
4. Сухомлинська О. В. Проблеми теорії виховання дітей і молоді в Україні / О. В. Сухомлинська // Педагогіка і психологія. – 1997, № 4. – С. 109–125.
5. Ярошук Л. Г. Роль української етнопедагогіки у формуванні гуманітарних знань учнів гімназії / Л. Г. Ярошук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. – Серія «Педагогіка і психологія». – Вінниця, 2006. – Випуск 19. – С. 110–114.